

НАРОДОЗНАВЧА ВЕСЕЛКА

Інтелектуальна гра для учнів 4-х класів

В. П. Гусєва, НВК «ЗОШ І–ІІІ ст. № 12 — багатопрофільний ліцей»,

м. Горлівка, Донецька обл.

Мета: розвивати мовлення, мислення, творчі здібності учнів; виховувати повагу та любов до історії, звичаїв, традицій, побуту українського народу.

Хід заходу

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ ЗАХОДУ

— Тема нашого позакласного заходу — «Традиції українського народу». Протягом місяця ви шукали, вивчали, опрацьовували матеріали з цієї теми. Настав час позмагатися.

Учні 4-А класу присутні?

Учні 4-Б класу на місці?

Учні 4-В класу у залі?

Тому час починати гру!

III. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З УМОВАМИ ГРИ

— Дозвольте запропонувати вам гру «Народознавча веселка».

Оскільки веселка (радуга) — знайоме вам явище у природі, що виникає після дощу, мряки, туману, є захоплюючим, тому ми впевнені, що такою самою буде і сьогоднішня гра.

Ми гарантуємо вам, що на переможців очікують гучні оплески. Але яка гра без призів?

Призи дістануться тим, хто перемаже.

1-й приз дістанеться тому, хто першим збере у свій архів правильні відповіді на запитання кожного з кольорів веселки (збере веселку);

2-й приз — головний — дістанеться тому, хто набере найбільшу кількість балів;

3-й приз — заохочувальний — знаходиться на одній з ігрових клітинок поля;

4-й приз — це приз глядацьких симпатій найерудованішому гравцеві.

І ще одна несподіванка чекає на вас. Відповідно до того, як відкриватимуться клітинки із номером запитання та кількістю балів, перед нами поставатиме репродукція картини.

Правила гри:

- не вигукувати з місця, адже таку відповідь не зараховують;
- дотримуватися послідовності;
- якщо ніхто з команди по черзі не може дати
- правильну відповідь, тоді відповідають інші команди;
- бути чемними, терплячими, розумними.

Гаразд? Розпочинаємо відбірковий тур!

IV. ВІДБІРКОВИЙ ТУР

1. На якому материку розташована Україна? (*Євразія*)
2. Що є столицею нашої держави? (*Місто Київ*)
3. Хто був засновником міста Київ? (*Кий, Щек, Хорив і сестра їх Либідь*)
4. Яка пісня є державним символом нашої країни? (*Гімн України*)
5. Хто оселився у XVI–XVIII сторіччі у Запорізькій Січі? (*Козаки*)
6. Хто президент нашої країни? (*П. Порошенко*)

V. ГРА «НАРОДОЗНАВЧА ВЕСЕЛКА»

— Ми визначили послідовність вибору категорії. Розпочинаємо гру!

Перед вами — таблиця із відповідними запитаннями, розміщеними за темами та вартістю запитань. Ви маєте право вибору клітинки.

Імена	Народна творчість	Червона книга	Зелена аптека	Свята	Народна кухня	Обереги
5. 2 бали	2. 2 бали	1. 2 бали	2. 2 бали	1. 2 бали	2. 2 бали	1. 2 бали
3. 3 бали	1. 3 бали	2. 3 бали	4. 3 бали	4. 3 бали	6. 3 бали	3. 3 бали
6. 4 бали	3. 4 бали	5. 4 бали	3. 4 бали	3. 4 бали	1. 4 бали	2. 4 бали
4. 5 балів	4. 5 балів	4. 5 балів	6. 5 балів	5. 5 балів	3. 5 балів	4. 5 балів
1. 6 балів	6. 6 балів	3. 6 балів	1. 6 балів	2. 6 балів	4. 6 балів	5. 6 балів
2. 7 балів	5. 7 балів	6. 7 балів	5. 7 балів	6. 7 балів	5. 7 балів	6. 7 балів

Лише після того, як відкриємо всі клітинки, ми дізнаємося ім'я переможця. Познайомтеся, мої помічники — ваші вожаті...

➤ Тема «Імена»

Багатою на славнозвісних героїв була і залишається наша Україна.

Імена видатних представників українського народу — це долі яскравих особистостей, які присвячували себе ратним подвигам, політичній діяльності, написанню унікальних літературних творів. Але чим би вони не займалися, усіх їх об'єднує українська земля.

1. Ці двоє братів стали відомими завдяки досягненням у спорті. Вони, крім спорту, займаються підприємницькою, політичною та благодійною діяльністю. Дбають про розвиток дитячого спорту в Україні. (*Брати Клички*)
2. Ця людина — льотчик-космонавт. Український космонавт, який побував у космосі вже за незалежної держави. Він — наш земляк, адже народився і багато часу жив у Горлівці. (*Волков*)
3. Поет, письменник, художник. Його твори були для українців як для вас Буквар. Народ називає його Кобзарем. (*Тарас Шевченко*)
4. Цей київський князь зробив свого часу дуже багато корисного для українців. Був чесним і розсудливим правителем. Він започаткував перші школи у нашій країні, створив першу бібліотеку. (*Ярослав Мудрий (1019–1054)*)

5. Ця жінка — художниця. Вона малює квіти, натюрморти, портрети. Квіти на її картинах як живі, а людей іноді зображує у площині. Її картини: «Молода мати з дитиною», «Букет квітів». (Тетяна Яблонська)

6. Українська талановита поетеса, письменниця, політичний діяч. Знала 9 іноземних мов, уміла грати на фортепіано. З дитинства страждала на туберкульоз кісток. Друкувала свої твори під псевдонімом. (Леся Українка)

➤ **Тема «Народна творчість»**

Українці — творчі, талановиті люди. Вони складають пісні, вірші, казки, лічилки, загадки... Залюбки співають, танцюють, грають у виставах. Не всі знають імена авторів казок, пісень, лічилок, приказок, що ми чуємо з дитячих літ.

1. Зимовими довгими вечорами дівчата збиралися у якійсь одній хаті. Виконуючи пісні, вони щось робили. Що саме? (Вишивали рушники.)

2. Народ скаже, як зав'яже. Про який вид усної народної творчості йдеться? (Про прислів'я та приказки)

3. Не було жодної хати на Україні, де б ви не побачили хоча б одного з виробу людських працьовитих рук. Його виготовляв гончар, обпалював у печі. А вже господині або продавці на базарах прикрашали малюнками, узорами. (Глиняний посуд)

4. Автор цього твору — український народ. Дійові особи — люди, речі чи тварини. У змісті цього твору є фантастичне, нереальне. Що це? (Казка)

5. Жодного свята на Україні не відбувалося без цього виду народної творчості. Їх виконували, коли щедрували чи колядували, коли проводжали зиму чи зустрічали весну, завершували збирати врожай чи видавали дівчину заміж. Про що йдеться? (Обрядові пісні)

6. Прослухайте вірш Лілії Загоруйко. Про народження якого предмета йдеться?
(Народження сорочки)

Нечутно ступає вже вечір чорнявий.
Од лиску сніжинок спалахує вишня.
Он прясти сідає бабуся на лаві,
І серце торкається лагідна пісня.
Ось човник лежав в такт пісні початій,
Сувої полотен лежать сіруваті.
Як тільки роса висихала на квітах,
З бабусею йшли ми полотна білити.
І сонце їх пестить палкими долонями,
А вітер цілує устами прозорими.
Ще й блискітки хвилі на них осідають,

За тиждень сувої біліють, аж сяють.
Вже вітер осінній колише калину.
Чекаю пісень, що до мене прилинуть.
Бабуся сорочку сідає кроїти,
А там забувають небачені квіти.
На ній оживають прадавні веснянки.
І спів чорнобривців, ромашок зітхання.

➤ **Тема «Червона книга»**

Україна пишається величезною кількістю рослин і тварин, адже розташована на таких природних зонах, як степ, лісостеп, широколистяні та мішані ліси. Є в нас і гори, і моря. На території нашої країни багато видів рослин і тварин, яких потрібно оберігати, тому що вони можуть незабаром зникнути.

1. Ця рослина зростає у тіні листяних лісів. Ще сніги не розтанули попід деревами, а на галявинках з'являються білі голівки цих первоцвітів. Що це за квітка? (*Підсніжник*)
2. Цей звір масою 6–10 кілограмів. Тіло завдовжки — до 1 метра. Хутро грубе, щетинисте. Спина і боки бурувато-сірі, а на спині темна смуга. Від очей до вух тягнуться чорні смуги. Це найбільш мирний хижак. Живиться ягодами, комахами, жабами, мишами, пташиними яйцями. Оселяється поблизу води в норах. Нори риє за допомогою міцних кігтів. На зиму впадає у тривалу сплячку. Хто це? (*Борсук*)
3. Ці тварини найкрупніші ссавці. Тіло завдовжки — 3,5 м, маса до 1 тони. Тіло масивне з горбовидною холкою. На шиї та грудях вовна закінчується у вигляді гриви, а підборіддя — бородою. Живуть на Волині. Їх усього близько 200 особин. (*Зубр*)
4. Рослина, що також занесена до Червоної книги. Вона зростає у стоячих і повільно текучих водоймах, в озерах і річках. Цвіте все літо. Квітки розпускаються щодня о 7 годині ранку, а стуляють пелюстки приблизно о 18 години. Перед негодою вони навіть ховаються у воду. Це цінна лікарська рослина. (*Водяна лілія, або латаття біле*)
5. Ця трав'яниста рослина — прикраса степів. Улітку зелені ниточки, що кріпляться схожою на голку серцевинкою, стають схожими на сиве волосся. Коли бачиш перед собою поле цієї рослини, то відчуваєш себе поміж білих морських хвиль. (*Ковила*)
6. Це місце, територія, де не можна зривати рослини, знищувати тварин. На цій території всі тварини і рослини оберігаються законом. Тут ведуть облік рідких особин тварин та видів рослин. Що це за територія? (*Заповідник*)

➤ **Тема «Зелена аптека»**

Народна медицина — це комплекс рецептів і прийомів лікування, що склався у народному середовищі, передавався усно від покоління до покоління. Найпоширенішими лікувальними засобами українців були ліки рослинного походження.

1. Ця рослина поширена на всій території України, це — бур'ян і лікарська рослина. Її жовті квіточки дуже швидко перетворюються на білі кульки. (*Кульбаба*)
2. Поширена на всій земній кулі трав'яниста рослина, бур'ян. Листя цієї рослини прикладають до рани, щоб швидше загоїлася. (*Подорожник*)
3. Ця рослина поширена на всій земній кулі. Її волосинки містять мурашину кислоту. Використовують при радикуліті, болі у попереку. Ця рослина боляче кусається. (*Кропива*)
4. Запашна трав'яниста рослина з білими та жовтими квіточками. Росте в Євразії. Цю рослину в давні часи називали «травною краси». Улюблена рослина косметологів. На її квітках дівчата гадають. (*Ромашка*)
5. Лісова рослина із запашними білими квіточками. Поширена в Європі та Азії. Плід її — червона ягода. Має отруйні та лікувальні властивості. Потребує охорони. Уважають, що її аромат і коня з ніг звалить. (*Конвалія*)
6. Плоди цієї рослини зібрані у китиці. Ягоди червоного кольору, гіркі. Дуже смачні після першого морозу. Вживають під час застуди з чаєм. Має зернятка у вигляді серця. Символ краси у народі. (*Калина*)

➤ Тема «Свята»

Свята і обряди розкривають духовний світ українців, їх Божий дар творити добро, бути щедрими, милосердними, співчутливими.

1. Зимове свято, відзначається у грудні. Особливо чекають на нього слухняні діти, адже вони отримають подаруночок, а неслухняні — різочку під подушку. (*Святий Миколай, 19 грудня*)
2. Напередодні цього свята щедрують, маланкують, водять козу. Це свято на честь покровителя землеробства. Ось чому вдосвіта потрібно засіяти зерном оселю. Це робили хлопці, бажаючи здоров'я та щастя господарям. За це вони отримували дари. (*Старий новий рік, 14 січня*)
3. У цей день необхідно було обов'язково скупатися. Дорослі стрибали через вогонь, а діти, замість вогню, через кропиву. Дівчата пускали на воду віночки, а вночі шукали квітку папороті у лісі. (*На Івана Купала, 7 липня*)
4. До цього дня готувалися ретельно: пекли паски, варили яйця та перетворювали їх на крашанки, писанки чи крапанки. Віталися у цей день особливо:
— Христос воскрес!
— Воїстину воскрес! (*На Паску*)

5. Старі люди кажуть, що цього зимового дня, з першою зірчкою, що засяяла на небі, народився незвичайний хлопчик Ісус Христос. Він ніс добро, милосердя людям. Назвіть це свято. (*Різдво Христове*)

6. Погляньте на малюнок. Кого і коли так зустрічали українці? (*Батьки дівчини сватів, або жениха та молоду*)

➤ Тема «Народна кухня»

Українському харчуванню притаманні своєрідні звичаї, пов'язані з приготуванням страв, харчові заборони й обмеження, певні смакові переваги.

1. Найпопулярніший продукт харчування. Його споживали багато, тому що їжа була малокалорійною. З ним їли рідкі страви, картоплю, каші, овочі, фрукти та ягоди. До нього завжди ставилися з повагою. Він — атрибут праці й людини праці. (*Хліб*)

2. Найпоширеніший і найулюбленіший в Україні традиційний напій. Споживали його протягом усього року, а найбільше — навесні та влітку. Ним заправляли навіть зелений борщ. (*Квас*)

3. Типова для української народної кухні страва. Прісне тісто заміщували на воді чи сироватці з яйцем. Різали маленькими шматочками і варили в підсоленому окропі. Готували майже щодня, здебільшого на вечерю. (*Галушки*)

4. Приз!

5. Ця страва із вареного тіста з різною начинкою. Їли її нечасто: у святкові дні або у неділю. Готували на обжинки й толоку. Із сиром і зі сметаною — неодмінна страва на Масляну. (*Вареники*)

6. Ця страва є популярною у народній кухні. Сиру картоплю подрібнювали на тертці, зливали зайву рідину, додавали дві ложки борошна, яйце, терту сиру цибулину, ретельно розмішували і смажили оладки на олії чи смальці. (*Драники, деруни, терчаники*)

➤ Тема «Обереги»

Українці цінували своє життя та здоров'я. Вони вірили, що є люди, які можуть наврочити, зробити щось недобре всій родині. Тому й оберегали себе, рідних, домівку і, навіть, свою худобу.

1. Уважали, що вони наділені магичною силою і можуть впливати на майбутнє та керувати теперішнім того, хто його носить. В Україні їх існувало майже 77 видів, вони склалися із живих чи засушених квітів. Вони відповідали віку дитини, ритуалу, звичаю, магії. За допомогою нього намагалися захистити себе від зглазу та інших злих чар. (*Вінки*)

2. Вони були різного кольору. Кожен колір був символічним. Жовта — символ Сонця, рожева — достатку, фіолетова — символ мудрості тощо. По краях її зав'язували білого кольору — символ чистоти. На правій внизу вишивали сонце, а на лівій — Місяць. Ці знаки

були головними оберегами голови дівчини, а також оберігали косу дівчини від злого ока.

Білу без вишивки не пов'язували, адже це символ пам'яті за померлими. (*Стрічки*)

3. Цей оберіг належить до народної творчості. Вони були як мальовані, так і вишиті.

Соняшник — подяка, мальви — любов, підкова — щастя. Мішок — багатство, хліб — благополуччя, достаток. Про що йдеться? (*Картина*)

4. Сорочка на собі теж мала обереги. Вона оберігала шию (*душу*) людини від злого і руки від недобрих намірів. Що ж на сорочці мало таку властивість? (*Вишиванка*)

5. Щоб нечиста сила не потрапила до хати через двері та вікна — ними прикрашали стіни навколо дверей і вікон. Щоб нечиста сила не потрапила до хати через димохід, ними прикрашали пічний отвір. Птахи, півні, квіти захищали оселю від чорта та злого духу. Про що йдеться? (*Малюнок*)

6. Вони оберігали голови дівчат, прикрашали весільні короваї й оселі. Про них співали в піснях. Ними користувалися під час обрядів. Їх використовували для лікування. Їх вирощували на подвір'ї, адже вони — символи та обереги. (*Рослини*)

VI. ПІДСУМОК

— Хто з аркушів утворив веселку? (*1-й приз*)

— Хто з гравців має найбільшу кількість балів? (*2-й приз*)

— Хто отримав аркуш зі словом «приз»? (*3-й приз*)

— Дорогі гості, хто вам найбільше сподобався своїми знаннями та активністю? (*4-й приз*)

— Яка картина ховалася під нашою веселкою? Дарую її своєму обранцеві!

Вітаємо переможців! Сподіваємося, що спільними зусиллями ми повернемо сучасному поколінню його історичні цінності, національні звичаї, традиції, обряди, — все те, чим пишався наш народ. Адже вони несуть добро, милосердя, людяність. Дякуємо за увагу, шановні гості! Успіхів вам! До побачення!

НАРОДОЗНАВЧА ВЕСЕЛКА

ТЕМА «ІМЕНА»

Брати Клички

Волков О. О.

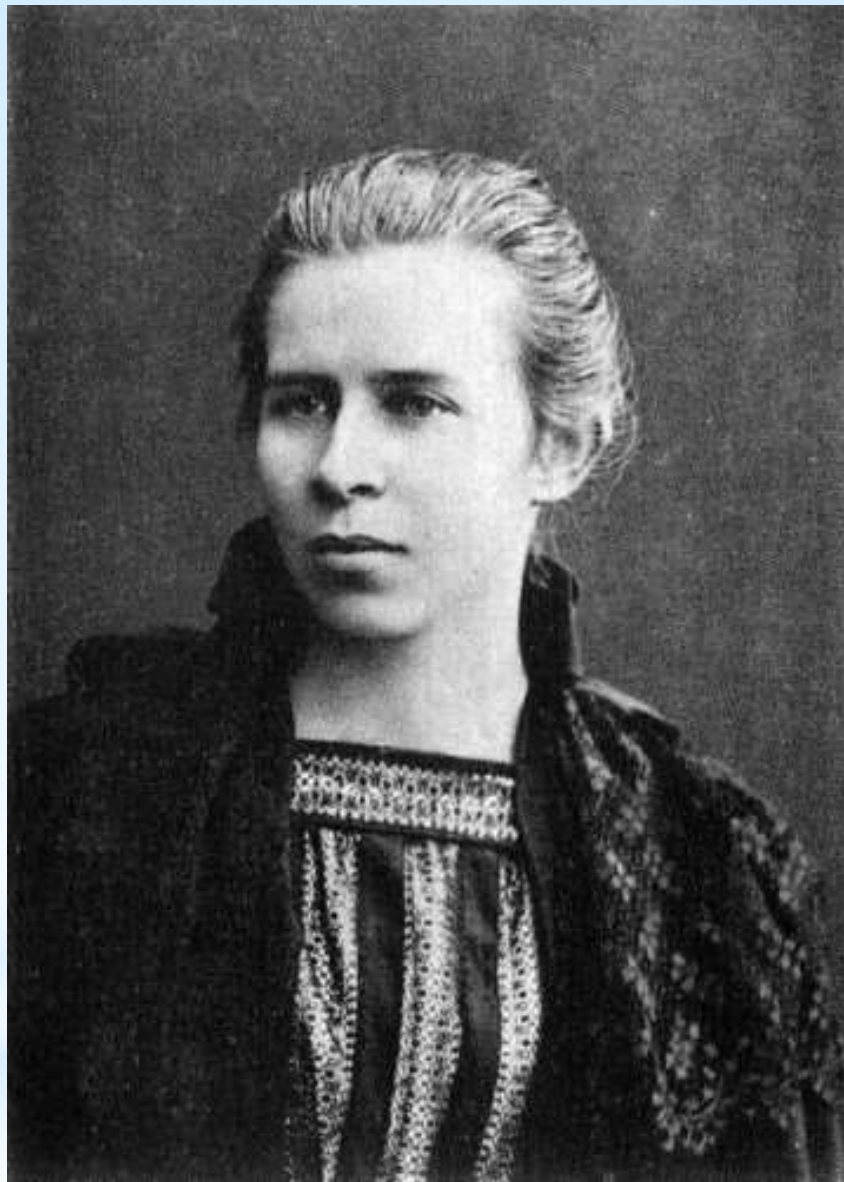
Тарас Шевченко

Ярослав Мудрый

Тетяна Яблонська

Леся Українка

ТЕМА «ЧЕРВОНА КНИГА»

Підсніжник

Борсук

Зубр

Водяна лілія, або латаття біле

Ковила

Заповідник

ТЕМА «ЗЕЛЕНА АПТЕКА»

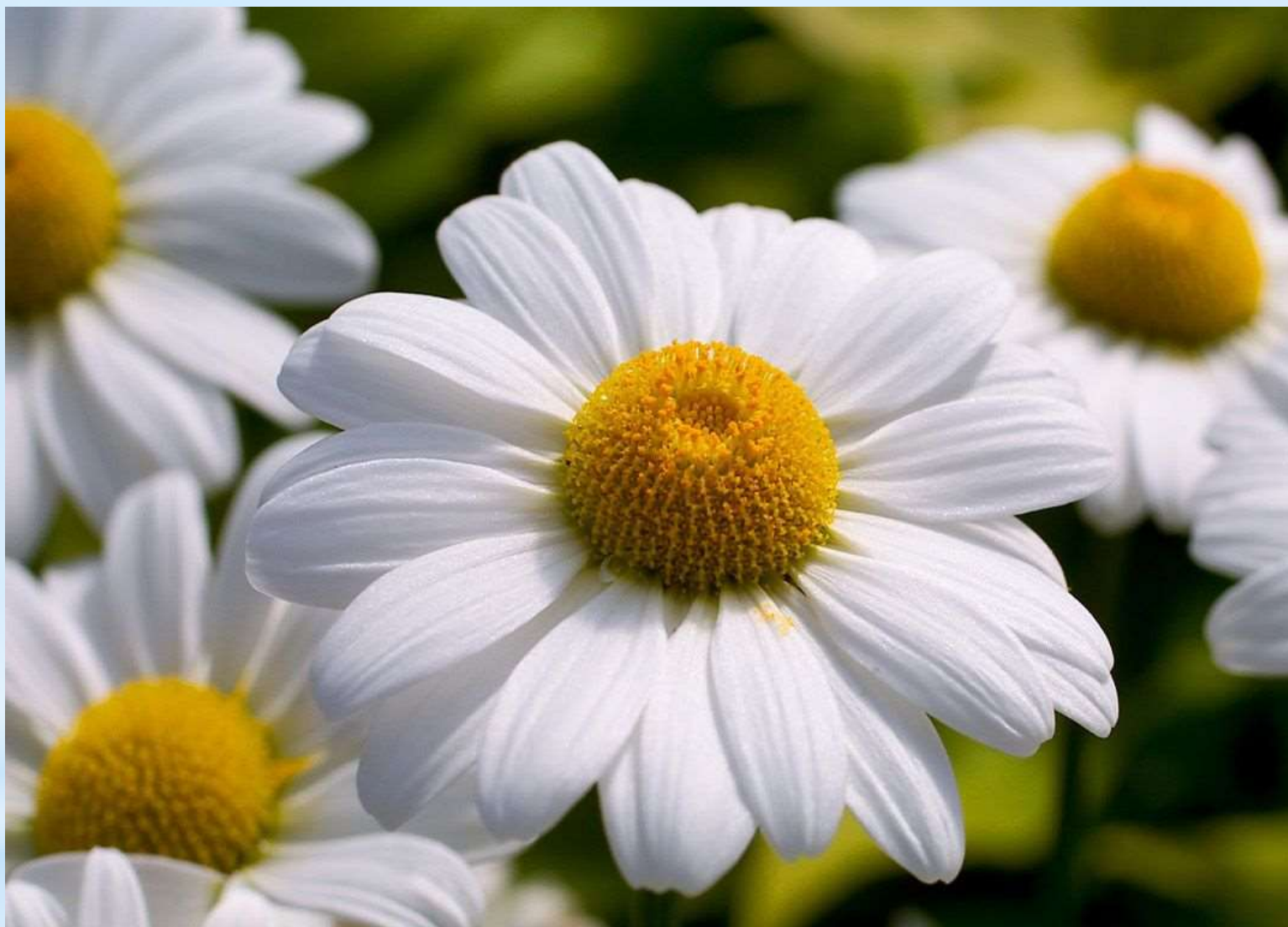
Кульбаба

Подорожник

Кропива

Ромашка

Конвалія

Калина

ТЕМА «НАРОДНА КУХНЯ»

Хліб

Квас

Галушки

Вареники

Драники, деруни, терчаники

* Презентацію створено за допомогою комп'ютерної програми ВГ «Основа» «Електронний конструктор уроку»

ТОВ «Видавнича група "Основа"», 2016

Джерела:

Науково-методичний журнал «Початкове навчання та виховання». – № 34(326). – 2012.